

Иначе, като цяло, при всички цигански групи съществува в някаква степен съзнание за принадлежност към цялостната българска нация, това е съзнание, разположено йерархически ниско в общата структура на етническото самосъзнание и е припокрито от по-високите равнища.

Безспорно основният въпрос тук е защо все пак при циганите се наблюдават такива сложни и разнообразни структури на етническото самосъзнание? Отговорът трябва да се търси в особеностите на циганската етническа общност.

Дълги години у нас бе утвърдена тристепенната стадиална типология на етноса и етническите общности: "племя-народност-нация" с редица уточнения и детайлизации, като същевременно нерядко бе подчертавана нейната схематичност и честите случаи на историческа неадекватност.

Без излишно теоретизиране тук трябва да се отбележи, че за циганите като цяло най-добре подхожда (и най-адекватно отразява тяхната същност) ограничаването им като специфичен историко-стадиален тип под названието "междугрупова етническа общност" (или съкратено МЕГРЕО). Погледнато в контекста на старите категории, МЕГРЕО стои между племето и народността и е доста сходен на "съплеменността" (или надплеменната етническа общност), но притежава свои вътрешноструктурни особености. Чрез прие-мането на тази типология могат да се обяснят причините за йерархичността в етническото съзнание при циганите и неговата определеност от предпочитанията, както и различията в проявите на различните групи и съобразно различните исторически условия.

Закономерен е и въпросът за тенденциите в по-нататъшната еволюция на етническото съзнание при циганите (а и въобще за хода на етническите процеси при тях). Тук обаче точен и прецизен отговор въобще не е възможен: той трябва задължително да бъде за всяка отделна група и да е съобразен с конкретните условия, а методът на историческите аналогии е доста несигурен.

Едно обаче е ясно - това са естествени етнически процеси (в повечето случаи етнотрансформационни) и е наивно да се мисли, че те могат да бъдат съзнателно регулирани и управлявани със закони и правителствени решения.